

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE VERBO DEI|| scripto & non scripto,|| QVATVOR LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, 1599

VD16 B 1607

V. De variis Græcis editionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53828](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53828)

Quod si verum esset, nulla esset caussa, cur de huius editionis auctoritate (vt iam ad postremum caput veniamus) dubitaretur. Sed non facilè adduci possum, vt credã à S. Marco traditam Ecclesiis Syriæ, & Ægypti editionem Syriacã Testamenti noui vniuersi, & eius editionis nullam prorsus mentionem extare apud Clementem Alexandrinum, Origenem, Eusebium, Athanasium, Theophilum, Epiphanium, Hieronymum, Cyrillum, Theodoretum, Ioan. Damascenũ, aliosque Patres, qui vel in Syria, vel in Ægypto aut Episcopi, aut Presbyteri fuerunt, & vel de variis Scripturarum editionibus accuratè disputarunt, vel certè multa de Scripturis sanctis posteritati scripta reliquerunt.

Quod si editio Syriaca ætate horum Patrum posterior est, vt ego quidem mihi certò persuadeo, non potest eius auctoritas tanta esse, vt cũ editione Græca, aut Latina meritò comparari possit. vt interim illud omittã, quod non desunt etiam quædam in ea editione, quæ viris doctis, & piis non admodum placeant. Vnum tamen est, præter alia, eius editionis commodum insigne, quod cùm in titulis, ac sectionibus capitum, mentio fiat ieiuniorum, venerationis crucis, precum pro defunctis, vigiliarum, memoriæ Sanctorum, aliarumque eiusmodi rerum, quas Lutherani tanquam Romani Pontificis traditiones detestantur, apertissimi mendacij hæc ipsa editio Lutheranos conuincit. Sed de editione Chaldaica & Syriaca satis multa pro instituti operis breuitate dicta sunt: nunc ad Græcam veniamus.

CAPVT V.

De variis Græcis editionibus.

EDITIONES Græcæ Testamenti veteris nouem omnino numerantur, præter eam, cuius meminit Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatũ, quæ antequam rerum potiretur Alexander Magnus, incertum quo auctore prodiit, & ex qua Plato ceterique Philosophi non pauca hauserunt: sed quoniam ea, succedente postea translatione illa celeberrima septuaginta seniorum,

primum negligi, deinde etiam amitti cœpit, ita vt longo iam tempore vix memoria eius conseruata sit.

PRIMA omnium à scriptoribus numerari solet illa, quam Ptolomæi Philadelphi iussu septuaginta seniores ediderunt, de qua in sequenti capite plura dicemus. Vide Eusebium lib. 6. hist. cap. 13. Athanasium in synopsi, & Epiphanium in libro de mensuris & ponderibus, qui translationes ordine recensent.

SECUNDA translatio Testamenti veteris ex Hebraica lingua in Græcam facta est ab Aquila Pontico, anno duodecimo Adriani Imperatoris, vt Epiphanius loco notato aucter est. Fuit autem Aquila, primum gentilis, deinde Christianus, tum ab Ecclesia pulsus, quod Astrologiæ iudiciariæ studiosus esset, ad Iudæos se contulit, & quoniam hoc extremo tempore Scripturas interpretatus est, non satis bona fide in eo opere versatus creditur.

TERTIA translatio Commodi imperante à Theodotione facta est; qui auctor etsi ex hæretico Marcionista profelytus Iudæorum factus sit, maiori tamen fide Epiphanius teste in interpretatione vsus est, quàm ceteri eius similes. Quocirca semper Ecclesia Danielem ex interpretatione Theodotionis legit, vt Hieronymus testatur præfatione in Danielem.

QUARTA est Symmachi editio, qui Seueri Augusti temporibus sacros libros ex Hebræo in Græcum sermonem transtulit. Nescio autem quo errore factum sit, vt cum Athanasius, & Epiphanius disertis verbis scribant, Symmachum sub Seuero, Theodotionem sub Commodio Marci filio Scripturas interpretatos esse, neque dubium vllum esse posse, quin Commodus Seuerum præcesserit; tamen iidem auctores Symmachum priorem, posteriorem Theodotionem faciant.

Quod verò ad Symmachum attinet, fuit is primùm Ebionita, si Eusebio credimus; vel Samaritanus, si Athanasium & Epiphanium sequimur: & cum apud suos principatum obtinere non posset, se Iudæis adiunxit, ac secundò circumciscus est. Vbi obiter admonet Epiphanius non esse mirandum, quod Symmachus bis potuerit circumcidi; siquidem arte medica, & certis instrumentis Iudæi solebant resectum

præ-

præputium iterum superinducere, siue attrahere; & hoc esse quod Apostolus ait, I. Corinth. 7. Qui circumcissus vocatus est, non adducat præputium: vel, vt clarius sonant verba Græca $\mu\eta\ \sigma\mu\alpha\sigma\acute{\alpha}\delta\omega$, hoc est, non attrahatur.

QVINTA editio Græca sine vlllo nomine auctoris reperta est in doliis quibusdam apud urbem Hierico anno VII. Antonini Caracallæ, qui Seuero patri in Imperium successerat, vt Epiphanius loco notato auctor est.

SEXTA quoque sine nomine auctoris, eodem Epiphanio teste, in doliis inclusa apud Nicopolim inuenta est, Alexandro Mammææ filio imperante.

Ex quibus omnibus editionibus composuit Origenes, vt Eusebius lib. 6. histor. cap. 13. & Epiphanius hæresi 63. & lib. de mensuris & ponderibus, narrant, illa quæ dicebantur hexapla, siue tetrapla, siue etiam octopla. Nam diuisit primùm Origenes singulas paginas in sex columnas, ac in prima quidem descripsit Hebraicum textum literis Hebraicis; in secunda eundem textum Hebraicum Græcis literis; in tertia interpretationem Aquile; in quarta interpretationem Symmachi; in quinta interpretationem LXX. seniorum; in sexta interpretationem Theodotionis. Atque hæc volumina propter quatuor interpretationes tetrapla, propter sex columnas hexapla dicebantur. Addidit deinde quintam & sextam versionem in duabus columnis aliis, & ea volumina octapla nominavit.

*Tetrapla
Hexapla
Octopla*

SEPTIMA Origenis editio est, qui Scripturas quidem ex Hebræo non transtulit, sed interpretationem septuaginta seniorum ita emendauit, multis ex Theodotione admixtis, & notatis signo stellæ radiantis, multis etiam obelo, id est, veru iugulatis, vt nouam editionem fecisse videatur. Ita verò probata est eo tempore hæc editio, vt breui bibliothecas omnes repleuerit, vt scribit S. Hieronymus in epist. 89. ad Augustinum, quæ est II. inter epistolas Augustini. Eandem quoque editionem $\kappa\omicron\iota\upsilon\lambda\omega$, hoc est, communem appellari solitam scribit idem Hieronymus præfatione lib. 16. in Isaiam.

κωινω

OCTAVA editio S. Luciani Presbyteri & Martyris est, qui cum in editionibus iam numeratis multa vitia obrepisse cognosceret, rursus magno labore nouam editionem molitus est. Quam editionem scribit Athanasius sub Constantino

Imperatore repertam esse Nicomedię, ipsius Martyris manibus descriptam; & in pariete quodam asseruatam. Passus est autem S. Lucianus in persecutione Diocletiani, & Maximiani, Maximino in Oriente tyrannidem exercente, sicut idem Athanasius breuiter indicat in synopsi, & fusius narrat Eusebius lib. 9. hist. cap. 6.

NONA ac postrema editio Hesychij est, qui interpretationem LXX. seniorum iterum emendauit, atque Aegypti Ecclesiis tradidit. De quibus editionibus in hunc modum loquitur S. Hieronymus, praefatione in librum Paralipomenon. Alexandria & Aegyptus in septuaginta suis Hesychium laudat auctorem. Constantinopolis & Antiochia Lucianum Martyris exemplaria probat. Media inter has prouincias Palaestinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius & Pamphilus vulgauerunt.

CAPVT VI.

De interpretatione LXX. Seniorum.

IE interpretatione septuaginta seniorum, quae inter omnes Graecas editiones merito primum locum semper obtinuit, quaestiones quinque existunt. Prima, quo tempore facta sit. Secunda, quorum librorum sit. Tertia, quomodo facta. Quarta, quantum sit auctoritatis. Quinta, num hoc tempore Germanam interpretationem LXX. seniorum habeamus.

PRIMA quaestio facilis est. Nam etsi Irenaeus lib. 3. cap. 2. & Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromat. scribant Ptolomæo Lagi filio regnante id factum esse; Aristaeus autem in historia de hac ipsa re; Iosephus lib. 12. antiquitat. cap. 2. Philo lib. 2. de vita Moysis; Tertullianus in Apologetico cap. 18. Athanasius in synopsi; Epiphanius de mensuris & ponderibus, aliique scriptores omnes Ptolomæum Philadelphum nominant: tamen interuallum non est usque; adeo magnum, cum hic Ptolomæus superiori proximè successerit.

Est autem haec sententia posterior multò probabilior prior, tum quod plures, tum quod antiquiores testes habeat. Porro Epiphanius non solum tempus regis, sed etiam annum regni annotare curauit. Scribit enim anno XVII. Ptolomæi Philadelphii